

Pae ora | bula vinaka ena veigauna mai muri vei ira kece e Niu siladi

Na iTukutuku ni Yavu ni Lewa vakacakacaka ni Matanitu me baleta na Tabana ni Bula e na 2022–2024

E ngā mātāwaka huri noa, tēnā koutou katoa

E yavutaki vinaka na noda veiqravi ni tabana ni bula: ko ira na kena dau ka cakacaka ena yalo dina, veiqravi ena yalodina vei ira na lewenivanua kei na nodra rawa ni cakacaka vata ena gauna e gadrevi kina. Ia keitou kila ni tiko e so na vanua e rawa ni vakavinakataka ka keitou gadreva me tara-cake na ivakarau ni veiqravi ni bula me rawa ni qaravi keda vakavinaka.

E sa dua na gauna balavu ena loma ni veiqravi ni tabana ni bula me vaka me bera tikoga na nodra qaravi: Māori, Kai Pasifika, ko ira e vakaleqai na ituvaki ni yagodra, ko ira e ra vakila na veivakaduiduitaki ena vuku ni ituvaki ni yagodra, itovo vaka vanua, kawa tamata, tagane se yalewa, vanua e ra tiko kina, rawaka vakailavo kei na so tale na yavu.

Na ivakarau vou ni veiqravi ni bula e na walia na leqa e sa tiko makawa mai oqo me dolava e dua na sala vou ni veiqravi me sala vata kei na veiylalayalati na Te Tiriti, veiqravi vakatautauvata, me ra sema vinaka taucoko ka vakanamata vei ira na lewenivanua. Ena rawa ni dei kevaka e vakayacori ka rawarawa talega na kena isau me vakadeitaki kina ni ra na rawa ni sala vata kei na veisau na veitaba tamata mai muri.

E rawarawa na neitou tadra: ko ira kece e Niu siladi me ra rawata na pae ora (bula vinaka ena veigauna ni mataka). Kena ibalebale oqo ni ra na bula vinaka ka bula balavu na lewe ni vanua kei na whānau, torocake na ivakatagedegede ni bula ka me ra tiki ni lewe ni vanua bulabula vinaka ka dei ka me ra bula ena vanua me vukea ka vakadeitaka na nodra tiko vinaka na veika e tu vakavolivoliti ira.

E vakaraitaka na iTukutuku ni yavu ni Lewa vakacakacaka ni Matanitu na veika e namaka na matanitu me cakava na veiqravi ni tabana ni bula ena kena vakarautaki e so na sala kei na cakacaka vata ka taqomaka, vukea ka vakavinakataka na veiqravi ni bula kei na tiko vinaka me rawa kina na kena wasei vakatautauvata me rawa kina na pae ora (bula vinaka ena veigauna ni mataka).

Keitou na sega ni rawata na veisau oqo ena dua na gauna lekaleka: ena gadrevi kina na gauna, na iyau me vakayagataki kei na cakacaka vata ni veitabana taucoko kei ira na vakaillesilesi ena tabana ni veiqravi ni bula. E na iTulutuku ni Yavu ni Lewa vakacakacaka ni Matanitu e sa tauri vakawawa tiko oqo, e sa wasea kina Matanitu na veika e vakaliuca ka namaka ena imatai ni rua na yabaki ni veisau.

Nō reira, tēnā koutou katoa

Andrew Little, Minisita ni Bula

E na vakarota na ivakarau ni veiqravi ni bula na iTukutuku ni Yavu ni lewa vakacakacaka ni Matanitu ka vakadeitaka na veika me vakabibitaki, na veika me rawa kei na veika me namaki mai na veiqravi ni bula e saumi mai na ilavo ni vanua ko e Aotearoa Niu siladi.

E vakaraitaka na veika e namaka na Matanitu me soli ka rawa ena veiqravi ni bula vaka kina na kena yadravi na ivakatagedegede ni veika e rawa kei na kena itukutuku.

Ena vakanamata na iTukutuku ni Yavu ni Lewa vakacakacaka ena rua na yabaki -mai na Jiulai 2022 ki na Jiune 2024 - ka vakarautaka na yavu

ni cakacaka me golevi ena loma ni gauna balavu ka nanumi ni na taura e dua na gauna me na rawa kina.

E vakarautaka talega na veika e namaki me baleta na Lalawaka ni Tabana ni Bula e Niu siladi, ka vakaraitaki kina na sala duidui e ra dui rawata kina na vei tabana ni bula na veika e virikotori me baleta na ka e vakabibitaka na Matanitu me rawa e Niu siladi raraba..

E rawa ni kunei na iTukutuku ni Yavu ni lewa vakacakacaka ni Matanitu ena website ni Minisitiri ni Bula.

Na veika bibi e na vakaliuci

E ono na veika bibi ena vakaliuci ena iTukutuku ni Yavu ni Lewa vakacakacaka ni Matanitu me veidusimaki ena sala veiqaravi ni tabana ni bula.

Me rawa ni dodonu ka savasava na ka e rawa ena qaravi ni bula

Me ra rawata na veiqaravi ko ira e duidui na veika e ra gadreva ka ra vakayagataka na kena iwalewale duidui me ra rawata kina na ivakarau ni veiqaravi tautauvata ni tabana ni bula. Ena vakaoqo na irairai ni veisau oqo:

- Qaravi na cakacaka vakadodonu ka savasava ena bula kei na tiko vinaka
- Rokovi na nodra dodonu kei na itavi vei ira na lewenivanua e ra sega ni qaravi vakavinaka

Me vakadeitaki na nodra bula vinaka na lewenivanua

Na ivakarau ni itatarovi e yavutaki vei ira na lewenivanua, na veitokoni ka vakaliuci na veiqaravi e na itikotiko ni whānau, e taqomaki kina na itovo vakavanua – ka voleka ena vanua e ra vakaitikotiko kina, cakacaka kei na qito. Ena vakaoqo na irairai ni veisau oqo:

- Vakavinakataki cake na ivakatagedegede ni veiqaravi ni tabana ni bula, okati kina na talevi lesu, veiqaravi ena mona livaliva, nodra isema ni cakacaka na vei valenibula kei na kena kunei ka qaravi na duidui ni ivakatagedegede ni veiqaravi ena tabana ni bula
- Me kakua ni vakaleqai na veiqaravi ni tabana ni bula kei na yalodei ni lewenivanua e ra via vakayagataka

Me vakadeitaka na tudei ni veiqaravi ni tabana ni bula

Qaravi vakavinaka na iyau ni cakacaka ka veiwaseyaki ena sala me yaga kina ena qaravi ni bula ni lewenivanua ena ivakarau dodonu ka savasava vakailavo ena gauna oqo kei na veigauna mai muri. Ena vakaoqo na irairai ni veisau oqo:

- Ena vakayacori na veisau ena sala me kakua ni vakaleqai kina na veiqaravi ni bula e sa vakayacori tiko
- Vakadeitaki ni na vakayacori tikoga na veika bibi e vakaliuci

Vakayagataki na veiyalayalati na Te Tiriti o Waitangi ena ivakarau ni veiqaravi ni bula raraba

Me ra vakatulewa na Māori ena veika me baleta na nodra bula kei na nodra tiko vinaka ka rawata na veiqaravi ni bula e soli vakatautauvata ena veisala me ra bula vinaka kina na Māori toso ki liu vakawa tamata na Māori. Ena vakaoqo na irairai ni veisau oqo:

- Vakavinakataki cake na veiliutaki kei na vakatulewa ni Māori
- Vakalevutaki na veiqaravi vei ira na kaupapa Māori kei na veiqaravi e baleti ira na whānau

Vakatorocaketaki na mata cakacaka ni tabana ni bula ena veigauna mai muri

Me taracake ka vakatorocaketaki na mata cakacaka tudei dau vosota ka levu na veika e ra rawa ni qarava me rawa ni qarava na veika e ra gadreva na lewenivanua kei na whanau ka matataki ira na lewenivanua e ra veiqaravi kina. Ena vakaoqo na irairai ni veisau oqo:

- Taqomaki vakavinaka na veiqaravi e sala vata kei na itovo vakavanua kei na vakananau ni te ao Māori (na rai me baleta vuravura kei na veika e ra sema kina)
- Me ra tokoni na vakaillesilesi ka me kua ni tarai ira vakabibi

Yavu ni kena rawa vinaka na veiqaravi ni tabana ni bula ena veigauna mai muri

E na taracake e dua na ivakarau vou kei na vakabauta e yavutaki ena Te Tiriti, me vakaukauataka na qarauni ni itatarovi, tataqomaki kei na tokoni ni tiko vinaka ni lewenivanua kei na whanau. Ena vakaoqo na irairai ni veisau oqo:

- Cakacaka vata kei na duavata ni lewenivanua kei na vei isoqosoqo
- Ena rogoci ena ivakarau oqo na domodra na dau volivoli, whānau kei na lewenivanua — me vakavinakataki cake kina na sala me rawa kina na veiqaravi, kei na kena ivakatagedegede torocake